

МУАЛЛИМ ХАМ ҮЗЛИКСИЗ БИЛИМЛЕНДИРИҲ

Илимий-методикалық журнал

2023

1/1-сан

*Ўзбекистан Республикасы Министрлер Кабинети жанындагы
Жоғарғы Аттестация Комиссиясы Президиумының
25.10.2007 жыл (№138) қарары менен дизимге алынды*

*Қарақалпақстан Баспа сөз хам хабар агентлиги тәрәпинен
2007-жылы 14-февральдан дизимге алынды.
№01-044-санлы ғуўалық берилген.*

Нөкис

МАЗМУНЫ

ТИЛ ХАМ АДЕБИЯТ

Nusratova H. Ch. Ilmiy-omtabop matn va maqolalarning janriy xususiyati hamda ifoda usullari	6
Rustamova Z. Dialektal korpus korpus lingvistikasining o'rganish ob'ekti sifatida	16
Bakiyeva H. S. Ona tili ta'limida o'quvchilarning matn ustida ishlash va matn yaratish ko'nikmalarini shakllantirish	21
Рамазанова Р. А. Технология критического мышления на уроках русского языка и литературы	27

ПЕДАГОГИКА, ПСИХОЛОГИЯ

Ibadullayev Q. M. O'rta talimga innovatsiyalarni joriy etishning mamlakatimiz ijtimoiy taraqqiyotidagi ahamiyati	34
Xolmatova S. K. Jismoniy imkoniyati cheklangan o'quvchilar organizmining funksional holatini baholash uslubi	38
Narimbaeva L. K. Talabalarni intellektual-ijodiy qobiliyatini pivojlantirishning muhim xususiyatlari va komponentlari	44
Rustamov L. X. Uzlüksiz pedagogik amaliyotni tizimlashtirish jihatlari	51
Tursaotov A. E. Uzlüksiz pedagogik amaliyotni tizimlashtirishning pedagogik shartlari	55
Mirzakarimova M. M. O'quvchilarning tadbirkorlik ko'nikmalarini rivojlantirishda clil texnologiyalari	60
Jumanova F. U. Dars- ta'limni tashkil etishning asosiy shakli	64
Обидов А. Э., Джураев А. С. “Адаптив таълим” ходисаси ва унинг ўзига хослиги	69
Бозорова М. Қ. Ўқувчи-ёшларнинг миллий-маънавий тарбияси ривожланишида этнопедагогик ғоялардан фойдаланиш	82
Yarashev A. N. Xalq og'zaki ijodi namunalari vositasida o'quvchilarda ijtimoiy faollik ko'nikmalarini rivojlantirishning didaktik ta'limoti	86
Otamurodova Sh.Q. Diversifikatsiya tamoyilining talabalar kreativ potensialini yuzaga chiqarishdagi o'rni	92
Mamanazarova N. K. Xalq ta'limi tizimi boshqaruvida marketing xizmatlarini tashkil etish mexanizmi	100
Egamberdiyeva M. Maktabgacha talim tashkiloti tarbiyalanuvchilarining ijtimoiy rivojlanish kompetentsiyasini shakllantirish usullari	107
Шерматов Б. Б. Педагогические условия реализации модели социально-профессиональной адаптации курсантов	112
Нигманов Б. Б. Формирование здоровьесберегающей модели поведения студентов в период дистанционного обучения	117
Мухамеджанов Ш. М. Педагогические основы формирования ценностного отношения школьников к здоровому образу жизни	122
Нурманова Н. Қ. Применение интегративного модульного обучения как метода повышения качества образования	129

МИЛЛИЙ ИДЕЯ ХАМ РУЎХЫЙЛЫҚ ТИЙКАРЛАРЫ, ТАРИЙХ, ФИЛОСОФИЯ

Алтинов И. И. Ўзбекистонлик тиббиёт ходимларининг иккинчи жаҳон уруши йилларида кўрсатган жасорати (Қорақалпоғистон фарзанди, ҳарбий врач, захирадаги подполковник, профессор, Заиров Қаюм Сабинович хакида)	135
Давлетбоев Д. Е. Қорақалпоқ халқининг лочини	141

Abdullayeva F. Sh. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida kichik guruh bolalarida ijtimoiy-hissiy ko'nikmalarni shakllantirishda oila va maktabgacha ta'lim tashkilotining vazifalari	272
Izbosarova Z. A. Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantirish tizimni takomillashtirishning shart-sharoitlari	277
Муталова Д. А. Педагогические возможности образовательного кластера в процессе дошкольного образования	284
Марипова Н. Х. Подготовка будущих педагогов воспитателей к экспериментальной деятельности в инновационной среде	287
Насырова З. Х. Грамматический строй речи у детей дошкольного возраста	292
Nurmanova N. K. Improving integrative modular teaching of future primary school teachers in modern conditions	296

ФИЗИКАЛЫҚ ТӘРБИЯ ХӘМ СПОРТ

Maxmudov B. A. Jismoniy madaniyat mutaxassislarini tayyorlash jarayonida referat va mustaqil ta'lim ishlarining mazmuni va mohiyati	305
Abdullayev A. A. Boshlang'ich sinf jismoniy tarbiya darslarida innovatsion ta'lim texnologiyalarini qo'llash xususiyatlari	310
G'anixo'jayev A. Sh. Bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilarining uzluksiz pedagogik amaliyotini tashkil etish muammosi holatini tahlili	313
Matmurodov A. K. Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlarini tashkil etishda tibbiy pedagogik nazoratning o'rni va ahamiyati	317
Sanakulova A. R. Bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilarining uzluksiz pedagogik amaliyotini tashkil etish muammosi holatini tahlili	320
Jo'raboyev A. B. Jismoniy tarbiya jarayonida harakatli o'yinlardan foydalanish mexanizmini takomillashtirish	324
Karimov A. K. Gandbol darvozabonining mashg'ulotlarini optimallashtirish	327
Madaminova M. B., Bekmanova H. Sh. O'rta maktab yoshidagi o'quvchilarining jismoniy tayyorgarligi va uni baholashning umumiy asoslari	332
Karimboyev O. Q., Jammatov J. Sh. Gandbolchilarda kuch qobiliyatlarini takomillashtirish	337
Saparboyev O' R., Salayev T. K. Yosh gandbolchilarni tayyorlashda harakatli o'yinlar	344
Yuldashev N. Q. Jismoniy tarbiyning shaxs xususiyatlari va sifatlarini shakllanishiga ta'siri	350
Ikramov I. M. Jismoniy madaniyatning shaxs hayotidagi o'rni	355
Yuldashev N. Q. O'z-o'zini baholash tizimida jismoniy tarbiya o'qituvchisining faolligi	360
Hayitmurodova N. A. Jismoniy tarbiya bo'yicha integratsiya amaliyotlarini tizimli ko'rib chiqish	364
Shaalimov M. A. Jismoniy tarbiyning shaxs xususiyatlari va sifatlarini shakllanishiga ta'siri	369
Kuchkarov U. L. Jismoniy mashg'ulotlarni tashkil qilish shakillari	374
Muxamedjanov Sh. M. Jismoniy tarbiyaning jamiyatimiz hayotidagi o'rni	379
Kuchkarov U. L. Jismoniy tarbiyaning bola rivojlanishiga ta'siri	384
Ortiqov B. B. Yuqori malakali voleybolchilarni musobaqa oldi tayyorgarlik yo'llari	389
Soatov E. M. Talabalarda kurash sporti bo'yicha amaliy ko'nikmalarni rivojlantirish	392
Davurbayeva M. J. Gimnastika darslarida boshlang'ich sinf o'quvchilarining funksional tayyorgarligini rivojlantirish yo'llari	397
Mamadiyev Y. U. Basketbol to'pini uzatish texnikasini takomillashtirish	402
Исламов И. З. Современный урок физической культуры. каким он должен быть?	410
Рахимкулов К. Д. Влияние физической культуры на сохранение и укрепление здоровья обучающихся студентов	414
Икромов И. М. Формирование здоровьесберегающих компетенций у студентов на занятиях физической культурой	419
Рахимкулов К. Д. Физическое воспитание дошкольников как основа здоровья современного общества	423
Набижанов Ш. М. Роль физической культуры и спорта в духовном воспитании личности	428
Рахматова Н. А. Художественная гимнастика в физическом развитии дошкольника	432

BOSHLANG'ICH SINIF JISMONIY TARBIYA DARSLARIDA INNOVATION TA'LIM TEXNOLOGIYALARINI QO'LLASH XUSUSIYATLARI

Abdullayev A. A.

Chirchiq davlat pedagogika universiteti

Bolalar sporti kafedrası mudiri dots., p.f.f.d.(PhD)

Tayanch soʻzlar: pedagog, boshlangʻich sinf, innovatsiya, taʼlim texnologiyasi, metod, oʻqituvchi, oʻqituvchi.

Ключевые слова: педагог, начальный класс, инновация, технология обучения, метод, ученик, учитель.

Key words: pedagogue, elementary class, innovation, learning technology, method, student, teacher.

“Zamon shiddat bilan rivojlanib borayotgan hozirgi davrda kim yutadi?! Yangi fikr, yangi gʻoyaga, innovatsiyaga tayangan davlat yutadi”. Prezident Shavkat Mirziyoyevning yangilik yaratishga, innovatsiyani qoʻllab-quvvatlashga qaratilgan bu fikrlari qonunchilikda ham aks etmoqda. “Innovation faoliyat toʻgʻrisida”gi qonun loyihasi ishlab chiqilgani buning amaliy ifodasidir.

Mustaqillikning dastlabki kunlaridan boshlab taʼlim tizimini rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yoʻnalishi sifatida eʼtirof etilgan. «Bugungi kunda oldimizga qoʻyilgan buyuk maqsadlarimizga, ezgu niyatlarimizga erishishimiz, jamiyatimizning yangilanishi, hayotimizning taraqqiyoti va istiqboli, amalga oshirayotgan islohotlarimiz, rejalarimizning samarasi taqdiri eng avvalo, zamon talablariga javob beradigan yuqori malakali, ongli mutaxassis kadrlar tayyorlash muammosi bilan chambarchas boqʻliq» Oʻzbekiston Respublikasi Birinchi Prezidenti I.A.Karimov.

Kadrlar tayyorlash milliy dasturini amalga oshirishdagi asosiy tamoyillardan biri - bu taʼlim tizimini tuzilish va mazmun jihatidan isloh qilish uchun oʻqituvchi va murabbiylarni qayta tayyorlash, yuqori malakali, raqobatga qodir mutaxassislar tayyorlash boʻyicha taʼlim muassasalarining faoliyatini uygʻunlashtirish, ilgʻor pedagogik texnologiyalarni, pedagogik innovatsiyalarni taʼlim jarayoniga kiritish hisoblanadi. Ammo ilgʻor pedagogik texnologiyalar va innovatsiyalar oʻz-oʻzidan taʼlim tizimiga kirib kelmaydi. Bu oʻqituvchi faoliyati va uning motivatsiyasiga boqʻliq jarayon. Oʻqituvchi faoliyatini

o'zgartirmay turib, uning mas'uliyati va faolligini oshirmasdan ta'limda bir qadam oldinga siljib bo'lmaydi.

O'qituvchi innovatsion faoliyatning sub'ekti va tashkilotchisi sifatida yangilikni yaratish, qo'llash hamda ommalashtirishda ishtirok etadi. U fandagi bilim, an'analardagi o'zgarishlar mazmunini va mohiyatini tahlil eta bilishi kerak. Innovatsion faoliyat tushunchasi innovatsiya, innovatsion jarayon kabi tushunchalar bilan chambarchas boq'liq.

Innovatsiya - amaliyot va nazariyaning muhim qismi bo'lib, ijtimoiy-madaniy ob'ekt sifatlarini yaxshilashga yo'naltirilgan ijtimoiy sub'ektlarning harakat tizimidir.

Boshlang'ich ta'lim tizimida ham juda salmoqli ishlar olib borilmoqda. Boshlang'ich ta'lim 1-4 sinflarni o'z ichiga oladi. Bu tizimda jismoniy tarbiya darslari jarayonidagi innovatsion yondashuvlar, hozirgi kundagi dolzarb muammolardan biriga aylanmoqda. Chunki yangi innovatsion texnologiyalar bilan ishlash uchun, bu sohada malakali kadrlarni bo'lishi juda muhim bo'lib hisoblanadi.

Boshlang'ich ta'lim jismoniy tarbiya darslarida innovatsion yondashuvlar jarayonida pedagogik texnologiya termini mavjud bo'lib, bunda pedagogik texnologiyalar orqali ta'lim-tarbiya jarayonidagi innovatsiyalarni qo'llash usuli hisoblanadi.

Boshlang'ich sinf jismoniy tarbiya darslari asosan amaliy mashg'ulotlardan iborat bo'lgani uchun o'qitishda "Musobaqa", "Ko'r-satmali", "O'yin", "Muammoli o'qitish texnologiyasi" kabi innovatsion pedagogik texnologiya va metodlardan keng foydalanish tavsiya etiladi.

Misol tariqasida boshlang'ich sinf o'quvchilari jismoniy tarbiya darslarida "To'pni 11 metrlik jarimadan darvozaga yo'llash texnikasini o'rgatish" mavzusidagi mashg'ulot maqsadi ularda jismoniy sifatlar va jismoniy tayyorgarligini oshirish bo'lsa, uning vazifasi o'quvchilarni harakatli va sport o'yinlariga jalb etish orqali ularni jismoniy faolligini oshirish va tanasini to'g'ri shakllanishini ta'minlashdan iborat.

Mavzu bo'yicha DTS hamda o'quv dasturida quyidagi rejalar beriladi:

- oyoq yuz qismi bilan darvozaga yo'llash;
- oyoq o'ng yon qismi bilan darvozaga yo'llash;
- oyoq chap yon qismi bilan darvozaga yo'llash;
- oyoq uchi bilan darvozaga yo'llash.

Bu jarayonda muammoli o'qitish ta'lim texnologiyasidan quyidagicha foydalaniladi.

Darsda “To’pni 11 metrlik jarimadan darvozaga yo’llash texnikasini o’rgatish” mavzusi yuzasidan o’quvchilarga kerakli nazariy bilimlar beriladi. Ushbu mavzuning maqsad, vazifalari va dolzarbligi tushuntirilgandan so’ng, o’quvchilarga topshiriqlar beriladi. Ya’ni o’quvchilar ikkita jamoaga bo’linib, o’z darvozalari oldida saflanib turadilar. Topshiriq shundan iboratki, o’quvchilar o’z darvozalariga 11 metrdan darvozaga to’p kiritishlari lozim bo’ladi.

O’qituvchi o’quvchilarga DTS va o’quv dasturida belgilangan to’pni darvozaga yo’llash usullarini tushuntirib o’tadi. Shundan so’ng o’quvchilar to’pni darvozaga yo’llashga kirishadi. Ba’zi o’quvchilar darvozaga to’p kiritadilar, ba’zilari esa buni uddalay olmaydilar. Dars so’nggida bu harakat uyga vazifa qilib beriladi hamda kelasi dars barcha o’quvchilar bu harakatni mukammal o’rganib kelishlari talab etiladi.

Bu mavzuning muammoli o’qitish texnologiyasi shundaki, o’quvchilar bu harakatni o’rganishlari uchun albatta kutubxonaga kirib, o’zlari uchun kerakli kitobni olib, aynan 11 metrlik tepish usullarini o’rganishga kirishadilar. Biz bundan o’quvchining ham harakatni mukammal egallayotganligi hamda kitobxonlik savodxonligi darajasini oshirishga erishamiz. Bunga sabab boshlang’ich sinf o’quvchilari aynan o’qishga chanqoq yosh davri hisoblanadi. Ular berilgan vazifani tezroq, mukammal o’rganishga, hammadan birinchi bo’lishga intiladi. Bu esa o’z navbatida mavzu yuzasidan ham bilimlarini, ham ko’nikmalarini shakllanishiga

Xulosa qilib shuni aytish mumkinki, boshlang’ich sinf o’quvchilari jismoniy tarbiya darslarida muammoli o’qitish texnologiyasi asosida dars olib borish bu haqiqiy innovatsiya hisoblanadi. Innovatsion faoliyatning asl mazmuni amalda yangi texnologiyaning shakllanishi bo’lib, uning natijasi innovatsiya sifatida yuzaga kelgan ixtironi – loyihaga, loyohani – texnologiyaga aylantirishga yo’naltirilgan faoliyatdir.

Adabiyotlar:

1. Uzlüksiz ta’lim sifat va samaradorligini oshirishning nazariy-uslubiy muammolari Ilmiy konferensiya materiallari. – Samarqand: SamDU nashri.
2. F.Zakirova va boshq. Elektron o’quv-metodik majmualar va ta’lim resurslarini yaratish metodikasi. Metodik qo’llanma, T.: OO’MTV, 2010. – 57b.

РЕЗЮМЕ

Ushbu maqola boshlang’ich sinf jismoniy tarbiya darslarida innovatsion ta’lim texnologiyalarini qo’llash borasida fikrlar keltirilgan bo’lib, unda ta’lim amaliyotida qo’llaniladigan ta’lim metodlari borasida fikr yuritilgan.

РЕЗЮМЕ

В этой статье дается обзор того, как использовать инновационные технологии обучения на уроке физкультуры в начальной школе, в котором основное внимание уделяется методам обучения, используемым в образовательной практике.

SUMMARY

This article gives an overview on how to use innovative learning technologies in the elementary school physical education lesson, which focuses on teaching methods used in educational practice.

Т. Н. Қары Ниязий атындағы Өзбекстан педагогикалық
илим-изертлеу институтының Ж. Орынбаев атындағы Қарақалпақстан филиалы

«МУҒАЛЛИМ ХАМ ҮЗЛИКСИЗ БИЛИМЛЕНДИРИЎ»

№ 1/1

Нөкис — 2023

Басып шығыўға жуўапкер:

А. Тилегенов

Баспаға таярлаған:

А. Тилегенов, Р. Утепов

Компьютерде таярлаған:

П. Реймбаев

Мәнзил: Нөкис қаласы, Ерназар Алакөз көшесі №54

Тел.: 224-23-00

e-mail: uzniipnkkf@umail.uz,

mugallim-pednauk@umail.uz

www.mugallim-uzliksiz-bilim.uz

Журналға келген мақалаларға жуўап қайтарылмайды, журналда жарияланған мақалалардан алынған үзіндилер «Муғаллим ҳам үзликсиз билимлендириў» журналынан алынды, деп көрсетилиўи шарт. Журналға 5-6 бет көлеминдеги материаллар еки интервалда TIMES NEW ROMAN шрифтинде электрон версиясы менен бирге қабыл етиледі. Мақалада келтирилген мағлұматларға автор жуўапкер.

Оригинал-макеттен басыўға рухсат етилди 18.01.2023. Форматы 70x100^{1/8}

«Таймс» гарнитурасында офсет усылында басылды.

Шәртли б.т. 52,5 . Нашр. т. Нұсқасы _____ Буйырtpa №